

Pumpelemmaet

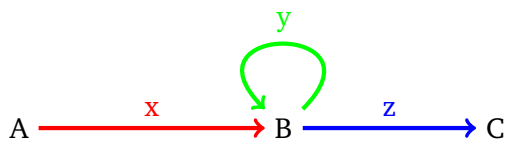
5.1 Pumpelemmaet

Om lange stier i begrenset rom

- Vi har en DFA D med d tilstander og alfabet A
- Og et ord w av lengde n i alfabetet A
- w kan sees som en sti av lengde n gjennom alfabetet A
- w anvendt på D gir opphav til en sti av lengde n gjennom tilstandene
- Problemet kommer når vi skal lage en sti som er lengre enn antall tilstander
- Det er ingen begrensninger på hvor lange ord vi kan ha
- For en fast D vil vi få problemer med lange nok ord
- Pumpelemmaet gir en måte å presisere problemene

Stier og løkker

w er et akseptert ord av lengde n foret inn i en DFA D med d tilstander og $n > d$. Da gir w opphav til en sti gjennom tilstandene i D .

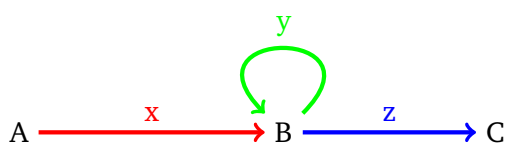
- A er start og C er final tilstand
- Vi starter på den røde stien og går etter hvert over til den grønne og til den blå
- Det må være minst en tilstand vi møter flere ganger — $n > d$
- Tilstand B er den første tilstanden vi møter to ganger
- Etter å ha funnet B kan vi dele stien opp i en rød, grønn og blå del
- $w = xyz$ der x gir rød sti, y grønn og z blå
- Ikke bare blir xyz akseptert, men også hele $x(y)^*z$

Formuleringen

Teorem 5.1 (Pumpelemma)

Anta at vi har en DFA D med d tilstander og et ord w av lengde n som blir akseptert av D . Om $n > d$, så kan vi dele w opp i $w = xyz$ med lengden av $xy \leq n + 1$, y ikke tom og der samtlige $x(y)^*z$ blir akseptert. $\dashv$

Beviset var på foregående side. Husk spesielt tegningen

DFA'er kan ikke telle

La oss se på DFA'er D med 1000 tilstander i alfabetet $\{1\}$. Vi kan lage en slik DFA som aksepterer det unære tallet 587 og ingen andre. Det kan vi gjøre for et hvilket som helst tall $k < 1000$. Men anta at vi kan gjøre det for et tall > 1000 . For eksempel 2000 — skrevet unært som 2000 1'ere. Da vil pumpelemmaet også komme med uendelig mange andre tall som også vil måtte aksepteres. La oss ta det skritt for skritt.

- Anta at vi har DFA D med 1000 tilstander i alfabetet $\{1\}$
- Anta at D svarer ja på om et ord består av n 1'ere og $n > 1000$
- La w være et slikt ord
- Da kan vi skrive $w = xyz$ der $|xy| \leq 1001$ og $|y| \geq 1$
- Da vil også D svare ja på alle ord $x(y)^*z$
- D vil akseptere uendelig mange tall og ikke bare w

DFA'er kan addere bakfra

- Det unære tallsystem er uegnet — vi ønsker å bruke liten plass på å skrive store tall
- I skolen lærer vi å addere tall i 10-tallsystemet bakfra
- Der lærer vi å regne som om vi var DFA'er med 2 tilstander
- Tilstandene er mente / ikke-mente
- Alfabetet består av tripler av sifre

$$\begin{array}{rcccccccc} & 0 & 1 & 0 & 0 & 0 & 1 & 1 & 0 \\ & 0 & 1 & 5 & 2 & 6 & 3 & 4 & \\ & 0 & 9 & 4 & 3 & 2 & 8 & 9 & \\ \hline & 1 & 0 & 9 & 5 & 9 & 2 & 3 & \end{array}$$

Hva er problemet med å addere forfra?

DFA'er skjønner ikke parentesuttrykk

Vi har alfabetet $\{), ($ og ser på parentesuttrykk av formen $(^*)^*$. Parentesuttrykket blir akseptert om det etter å ha startet med m venstre-parenteser, kommer nøyaktig m høyre-parenteser. Ingen DFA kan sjekke slike parentesuttrykk.

- Anta at DFA D med k tilstander kan
- La w være et slikt ord som blir akseptert av D
- Anta videre at w er lang nok til å starte med $k + 1$ venstre-parenteser
- $w = xyz$ der xy inneholder bare venstre-parenteser og y er ikke-tom
- D må også akseptere alle $x(y)^*z$
- Av dem er bare den ene xy et riktig parentesuttrykk. De andre har enten for få eller for mange venstre-parenteser.